

Inhoudsopgave

VOORWOORD	9
WOORD VOORAF	11
INLEIDING	14
STEDENBOUW IN DE 19^e EEUW?	15
Tabula rasa met het verleden	15
Administratieve hoofdstad en grootste industriestad	17
Gemeentelijke autonomie en stadsinrichting	19
Eerste wet en dringende noodzaak	20
Wat met de voorstedelijke gemeenten?	21
Eerste en utopische poging tot planning	22
Pragmatische planning	25
1. VAN VERORDENEND TOT INDICATIEF PLAN	26
HET PLAN VAN 1846 (of de irrealistische volharding van Charles Vanderstraeten)	27
Een vrij conceptueel ontwerp	27
Functionele en sociale specialisatie	30
Verzet van de voorstedelijke gemeenten	34
Een enigszins onrealistisch plan	36
HET PLAN EN DE WIL VAN DE GEMEENTE (I)	39
De uitbreiding Oost	39
De annexatieperimeter van de voorsteden	42
HET PLAN VAN 1866 (of het handige pragmatisme van Victor Besme)	44
De lessen uit geslaagde realisaties	44
Stedenbouwkundige principes	46
Functionele specialisatie en sociale verdeling	50
Steun voor arbeiderswoningen	53
Slimme onderhandelingen met onwillige besturen	54
Natuurlijk erfgoed primeert op bouwkundig erfgoed	62
Uitgebreid actieterrein	66
HET PLAN EN DE WIL VAN DE GEMEENTE (II)	67
De uitbreiding Oost (vervolg)	67
<i>In de tuin van La Malibran</i>	
De warrige groei van voorstad Elsene	68
<i>Verguisde krotten</i>	
De jacht op de arbeidersgangen en arbeidersblokken	88
<i>Gemeente op maat</i>	
Sint-jans-Molenbeek, product van de industrie	108
<i>Van Waaienberg naar Zवानenberg</i>	
Met horten en stoten	123
BALANS VAN DE PRAKTIJK EN VAN HET PLAN	144
Volgeling van Haussmann?	146
Koninklijk toezicht	154
Begrotingstrucs	158
Gemeentelijk verzet tegen de wil van de monarch	160

RUIME ONTEIGENINGEN, WINSTGEVENDE DOORVERKOOP EN ONWRIKBARE BEPERKINGEN	164
Ruime onteigeningen	164
Onwrikbare beperkingen, of toch niet?	166
Winstgevende doorverkoop	167
Alternatieve experimenten	168
<i>Mislukking op het koninklijk tracé</i>	
De moeilijke bevalling van het Liedtsplein	170
<i>Degelijke huizen, maar liefst niet te dichtbij...</i>	
De eerste arbeiderswijken	192
<i>Ten Bos, van vallei tot vlakke</i>	
De nivellering van de enclave van Elsene	210
<i>Dreiging over Ter Kameren</i>	
De abdij: slopen of restaureren?	222
2. STEDENBOUW IN OORLOGSTIJD	234
STEDENBOUW IN OORLOGSTIJD EN DE BESLUITWET VAN 1915	235
Voorgeschiedenis	235
Wetgevend radicalisme	236
Verleden en moderniteit	238
TERUG NAAR HET GEWONE LEVEN	241
Gemeentelijke vrijheid	241
Een administratief directeur met weinig gezag	241
De wederopbouw: politieke wil en pragmatische bekommernissen	242
<i>De droom van Joseph Francq</i>	
Terdelt, tuinwijk en... burgerwijk	248
HET INTERBELLUM	268
Oude praktijken en pogingen tot verandering	268
STEDENBOUW IN OORLOGSTIJD EN HET BESLUIT VAN 1940 (of het autoritaire idealisme van Raphaël Verwilghen)	270
De macht van de secretarissen-generaal	270
Een zeer autoritair besluit	272
Een ideale zonering	275
Projecten en bestuur	277
STEDENBOUW NA OORLOGSTIJD EN DE BESLUITWET VAN 1946	279
Verrassende verlenging	279
Zelfde scenario in het buitenland	280
(Her)oprichting van het Bestuur van de Stedenbouw	282
De beginjaren	283
De Staat en het grote wegennet	284
HET STREEKPLAN (of het lucide relativisme van Victor Bure)	285
Fundamentele vaststellingen en tekorten	285
Radicale oplossingen	286
Ander onderzoek, andere conclusies	288
Het ironische advies van de directeur-generaal	288
Wat is er geworden van het streekplan?	290
EERSTE WET IN 1962	296
Hiërarchie van de plannen en hoe ze van elkaar afwijken	296
Het wapen van de zonering	298
Planning met inspraak van het publiek	298
3. VAN ORDERS TOT INSPRAAK	300
1° ONTWERP ALPHA (of het onbetwistbare technocratische van Groupe Alpha)	301
De stadsplanners volharden in hun visie	301
Minder ongezonde woningen dan gedacht	302
Liever vijf kleine steden dan een agglomeratie	304

Zoning en normalisering	306
Liever snelwegen dan een fusie van gemeenten	309
Ook grote metrowerken	312
Een planning die geen rekening houdt met bijkomstigheden	314
Te vroeg, te streng	317
<i>Appartement met uitzicht</i>	
Rivieren of de opmerkelijke mutatie van een heerlijkheid	318
<i>Zoektocht naar een hart</i>	
De wanhopige pogingen van Ganshoren om een centrum te creëren	334
HERORIËNTATIE VAN DE PLANNING	348
MUTATIE ZONDER TOTAALPLANNING?	350
2° ONTWERP ALPHA/BSRO (of het betwiste technocratische van Jacques Wurth)	358
Een werkbaar ontwerp met vooral aandacht voor het verkeer	358
Zoning volgens nationale normen	359
Woningrenovatie met hulp van buitenaf	361
Autoverkeer in alle richtingen	362
Protest en eerste stadsstrijd	364
DE WET WORDT GEWIJZIGD	367
PROEF VAN GEWESTPLAN	368
Totale ommezwaai bij de minister	368
Politieke verandering... en verandering van de stedenbouw	370
VAN VOORONTWERP TOT ONTWERP VAN GEWESTPLAN	374
Van participatieve planning tot overlegprocedure	374
Einde van het heroïsche tijdperk van beton en asfalt?	376
Verdediging van het bouwkundig en natuurlijk erfgoed	377
Te verwerpen document en grenzeloze “verbrusseling”	378
VAN ONTWERPPLAN TOT GEWESTPLAN	
(of de opmerkelijke aanpassingen van Paul Vanden Boeynants en Guy Cudell)	379
De tien geboden	379
Participatie en overleg, officieel deze keer	381
Een stap achteruit, uit financieel realisme	382
Gemengdheid van activiteiten en sociale gemengdheid	383
Geen enkele stadssnelweg en een afgeslankte metro	383
Een erfgoed dat globale bescherming verdient	387
Een geplande renovatie die er uiteindelijk niet komt	387
Goedkeuring en eerste reactie	388
<i>Groene buitenwijk</i>	
Het ontstaan van de mooie Konkelwijk	390
<i>Sorelo, blok 543</i>	
Nieuwe woningen voor de verdrevenen bewoners van de Maalbeek	398
DE BURGEMEESTERS EN HET PLAN	404
De Conferentie van Burgemeesters reageert	404
BALANS VAN EEN DEMOCRATISERING EN VAN EEN PLAN	405
Doorzichtigere stedenbouw	405
Het plan wordt aanvaard	407
Het plan wordt bewust omzeild	408
<i>Onderlinge verhouding tussen de plannen</i>	
<i>(of hoe lagere plannen lange tijd konden primeren op het hogere plan)</i>	410
4. NAAR EEN ANDERE PLANNING?	412
VAN EERSTE BEZINNING TOT RADICALE INVRAAGSTELLING	413
De schuld van de gemeentelijke stedenbouw?	415
<i>De algemene plannen van aanleg</i>	416

Moeten we afstappen van de planning?	418
Duurzame ontwikkeling en subsidiariteit	420
Evaluatie van de behoeften en acties	422
Interdependenties	423
5. DE PLANNING IN DE AFGELOPEN VIJFENTWINTIG JAAR	424
HET WETTELIJK KADER, van de ordonnantie houdende organisatie van de planning en van de stedenbouw (1991) tot het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO)	426
HET GEWESTELIJK ONTWIKKELINGSPLAN (1995)	427
De verordenende voorschriften van het plan	430
<i>Onderlinge verhouding tussen de plannen (vervolg). Naar een nieuwe planningshiërarchie</i>	432
HET GEWESTELIJK BESTEMMINGSPLAN (2001)	433
<i>De stedenbouwkundige lasten</i>	437
HET TWEEDE GEWESTELIJK ONTWIKKELINGSPLAN (2002)	439
<i>40 jaar stadsvernieuwing op initiatief van het Gewest</i>	441
<i>Prioritaire interventiezones</i>	444
HET PLAN VOOR DE INTERNATIONALE ONTWIKKELING (2007)	446
HERZIENING VAN HET GBP: HET DEMOGRAFISCH GBP (2013)	446
HET DERDE GEWESTELIJK PLAN VOOR DUURZAME ONTWIKKELING	448
<i>Gewestelijke stedenbouwkundige verordening</i>	449
VAN VERORDENENDE TOT PROGRAMMATORISCHE STEDENBOUW	450
Schema van aanleg van het Josafatstation (2004)	450
Richtschema Kruidtuin-Rijksadministratief Centrum (2006)	450
Richtschema van de Europese wijk (2008)	451
Richtschema Thurn & Taxis (2008)	453
Richtschema Reyers (2010)	453
Richtschema Schaarbeek-Vorming (2013)	454
Richtschema Zuid (2016)	454
Heizel	455
Weststation	455
Leopold III-NAVO	455
Delta	455
Kanaalzone	455
Voorlopige balans van de richtschema's	456
NOTEN	458
BIBLIOGRAFIE	487
AFKORTINGEN	495
ARCHIEF- EN FOTOCREDITS	495
OVER DE AUTEURS	495
DANK	496